

การตั้งครรภ์นอกมดลูกในโรงพยาบาลมหाराชนครราชสีมา

สุรสิทธิ์ ฉัตรพัฒนศิริ, พ.บ.*

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์: เพื่อศึกษาอัตราส่วนของการตั้งครรภ์นอกมดลูกต่อจำนวนการคลอดในโรงพยาบาลมหाराชนครราชสีมา **ผู้ป่วยและวิธีการศึกษา:** เป็นการศึกษาย้อนหลังของผู้ป่วยตั้งครรภ์นอกมดลูกที่มารับการตรวจรักษาในโรงพยาบาลมหाराชนครราชสีมา ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2545 ถึง 31 ธันวาคม 2549 จากเวชระเบียนผู้ป่วยโรงพยาบาลมหाराชนครราชสีมา **ผลการศึกษา:** ช่วงเวลาที่ทำการศึกษามีสตรีตั้งครรภ์มาคลอดที่โรงพยาบาลมหाराชนครราชสีมา จำนวนทั้งสิ้น 41,018 ราย เป็นผู้ป่วยตั้งครรภ์นอกมดลูกที่มีผลการตรวจยืนยันทางพยาธิวิทยาทั้งหมด 526 ราย อัตราส่วนของการตั้งครรภ์นอกมดลูกเท่ากับ 12.8 ต่อจำนวนการคลอด 1,000 ราย หรือ 1 ต่อ 78 ของการคลอด ผู้ป่วยมีอายุเฉลี่ย 27.2 ปี ส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกร (ร้อยละ 39.9) และมีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดนครราชสีมา (ร้อยละ 93.9) อาการที่นำผู้ป่วยมาพบแพทย์มากที่สุดคือปวดท้องน้อย (ร้อยละ 85.0) ผู้ป่วยร้อยละ 27.0 มีเลือดออกผิดปกติทางช่องคลอด ตรวจร่างกายพบภาวะช็อค ร้อยละ 15.6 ตรวจพบสิ่งผิดปกติจากคลื่นเสียงความถี่สูง ร้อยละ 96.0 ตำแหน่งการตั้งครรภ์นอกมดลูกที่พบมากที่สุดคือ ท่อนำไข่ ร้อยละ 99.6 ท่อนำไข่ส่วน ampulla พบมากที่สุด ร้อยละ 52.5 ผู้ป่วยส่วนใหญ่ (ร้อยละ 96.2) ได้รับการรักษาโดยการผ่าตัดเปิดหน้าท้องทำ salpingectomy **สรุป:** การตั้งครรภ์นอกมดลูกเป็นภาวะแทรกซ้อนที่สำคัญอย่างหนึ่งในสตรีตั้งครรภ์ในโรงพยาบาลมหाराชนครราชสีมา และมีอัตราส่วนของการตั้งครรภ์นอกมดลูกเท่ากับ 1 ต่อ 78 ของการคลอด

คำสำคัญ: การตั้งครรภ์นอกมดลูก

Abstract: Ectopic Pregnancy at Maharat Nakhon Ratchasima Hospital

Surasidh Chatpattanasiri, M.D.

Department of Obstetrics and Gynecology, Maharat Nakhon Ratchasima Hospital, Nakhon Ratchasima, 30000

Nakhon Ratch Med Bull 2008; 32 (Suppl): S103-7.

Objective: To assess the ratio of ectopic pregnancies per deliveries at Maharat Nakhon Ratchasima Hospital. **Patients & Methods:** A retrospective medical record review of ectopic pregnancy cases diagnosed and treated at Maharat Nakhon Ratchasima Hospital from 1 January 2002 to 31 December 2006 was conducted. **Results:** During the study period, there were 41,018 deliveries and 526 ectopic pregnancy cases treated at Maharat Nakhon Ratchasima Hospital. The ratio of ectopic pregnancies was 12.8 per 1,000 deliveries or 1 : 78 deliveries. The mean age of the patients was 27.2 years. The majority of the patients (39.9%) were farmers who lived in Nakhon Ratchasima province (93.9%). The most common presenting symptom was pelvic pain (85.0%). Some of patients (27.0%) showed vaginal bleeding. Clinical examination showed 15.6% of hypovolemic shock. Almost all patients (96.0%) had abnormal ultrasonographic findings. The most common type of ectopic pregnancy was tubal pregnancy (99.6%). The most common part of tubal pregnancy is ampulla part (52.5%). The most operative procedure was explored laparotomy salpingectomy (96.2%). **Conclusions:** Ectopic pregnancy is an important complication in pregnant women at Maharat Nakhon Ratchasima Hospital and the ratio of ectopic pregnancies was 1 per 78 deliveries.

Key word: ectopic pregnancy

ภูมิหลัง

การตั้งครรภ์นอกมดลูก (ectopic pregnancy) คือ การตั้งครรภ์ที่เกิดจากการที่ไข่ซึ่งถูกผสมแล้วไปฝังตัว และเจริญเป็นตัวอ่อนในตำแหน่งอื่นที่นอกเหนือไปจากภายในโพรงมดลูกปกติ เป็นภาวะอันตรายอย่างหนึ่งที่คุกคามต่อความสามารถในการเจริญพันธุ์ของมนุษย์อุบัติการณ์ของการตั้งครรภ์นอกมดลูกพบเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ดังเช่น ประเทศสหรัฐอเมริกาในปี พ.ศ. 2530 มีผู้ป่วยที่มีการตั้งครรภ์นอกมดลูก จำนวน 88,000 ราย เปรียบเทียบกับในปี พ.ศ. 2513 ซึ่งพบเพียง 17,800 ราย หรือคิดเป็นอัตราส่วนต่อการเกิดมีชีพเพิ่มจาก 1: 200 เป็น 1: 43 ของการเกิดมีชีพ⁽¹⁾ ประมาณครึ่งหนึ่งของสตรีที่มีประวัติการตั้งครรภ์นอกมดลูกสามารถตั้งครรภ์และให้กำเนิดทารกได้ในเวลาต่อมา หนึ่งในสี่จะมีการตั้งครรภ์นอกมดลูกซ้ำ⁽²⁾ การตั้งครรภ์นอกมดลูกเป็นสาเหตุการตายถึงหนึ่งในสิบของสาเหตุการตายของมารดาทั้งหมด⁽³⁾ ดังนั้นการตั้งครรภ์นอกมดลูกจึงมีความสำคัญในทางสูติศาสตร์เป็นอย่างมาก ที่ผ่านมานี้ในโรงพยาบาล

มหาสารคามราชสีมายังไม่ได้มีการรวบรวมข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับผู้ป่วยตั้งครรภ์นอกมดลูกที่เข้ารับการรักษา ดังนั้นการศึกษานี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอัตราส่วนของการตั้งครรภ์นอกมดลูกต่อจำนวนการคลอดในโรงพยาบาลมหาสารคามราชสีมา ลักษณะทางคลินิก ตำแหน่งที่เกิด การผ่าตัดรักษา เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนการดูแลรักษาผู้ป่วยตั้งครรภ์นอกมดลูกต่อไป

ผู้ป่วยและวิธีการ

รูปแบบการศึกษาเป็นการศึกษาเชิงพรรณนา โดยทำการศึกษาย้อนหลังจากเวชระเบียนผู้ป่วยตั้งครรภ์นอกมดลูกที่มีผลการตรวจยืนยันทางพยาธิวิทยาของโรงพยาบาลมหาสารคามราชสีมา ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2545 ถึง 31 ธันวาคม 2549 รวมระยะเวลา 5 ปี เก็บข้อมูลในด้านอายุ อาชีพ ภูมิลำเนา ลำดับการคลอด อาการอาการแสดง วิธีวินิจฉัย ตำแหน่งที่พบ สิ่งตรวจพบที่สำคัญ การรักษา นำข้อมูลมาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเชิงพรรณนา

ผลการศึกษา

ในช่วงเวลาจากวันที่ 1 มกราคม 2545 ถึง 31 ธันวาคม 2549 รวมระยะเวลา 5 ปี มีสตรีตั้งครรภ์ที่มาคลอดที่โรงพยาบาลมหาราชนครราชสีมา จำนวนทั้งสิ้น 41,018 ราย พบผู้ป่วยตั้งครรภ์นอกมดลูกที่มีผลการตรวจยืนยันทางพยาธิวิทยาทั้งหมด 526 ราย อัตราส่วนของการตั้งครรภ์นอกมดลูกเท่ากับ 12.8 ต่อจำนวนการคลอด 1,000 ราย หรือ 1 ต่อ 78 ของการคลอด (ตารางที่ 1) ผู้ป่วยส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกร ร้อยละ 39.9 รับจ้าง ร้อยละ 36.1 รับราชการ ร้อยละ 5.1 ผู้ป่วยส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดนครราชสีมา ร้อยละ 93.9 และภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดอื่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 6.1 ผู้ป่วยมีอายุเฉลี่ย 27.2 ปี ส่วนใหญ่ผู้ป่วยมีอายุระหว่าง 26-35 ปี (ร้อยละ 57.0) ผู้ป่วยอายุมากกว่า 35 ปี พบร้อยละ 15.3 (ตารางที่ 2) สำหรับลำดับการคลอดพบว่าลำดับการคลอดที่ 1 หรือ 2 ร้อยละ 68.5

อาการที่นำผู้ป่วยมาพบแพทย์มากที่สุดคือ ปวดท้องน้อย 447 ราย (ร้อยละ 85.0) เลือดออกทางช่องคลอด 142 ราย (ร้อยละ 27.0) ขาดประจำเดือน 410 ราย (ร้อยละ 77.9) classic triad ของการตั้งครรภ์นอกมดลูก (ขาดประจำเดือน ปวดท้องน้อย และเลือดออกทางช่องคลอด) 158 ราย (ร้อยละ 30.0) เจ็บเวลาโยกที่ปากมดลูก

ตารางที่ 1 อัตราส่วนของการตั้งครรภ์นอกมดลูกต่อ 1,000 การคลอด ในโรงพยาบาลมหาราชนครราชสีมา

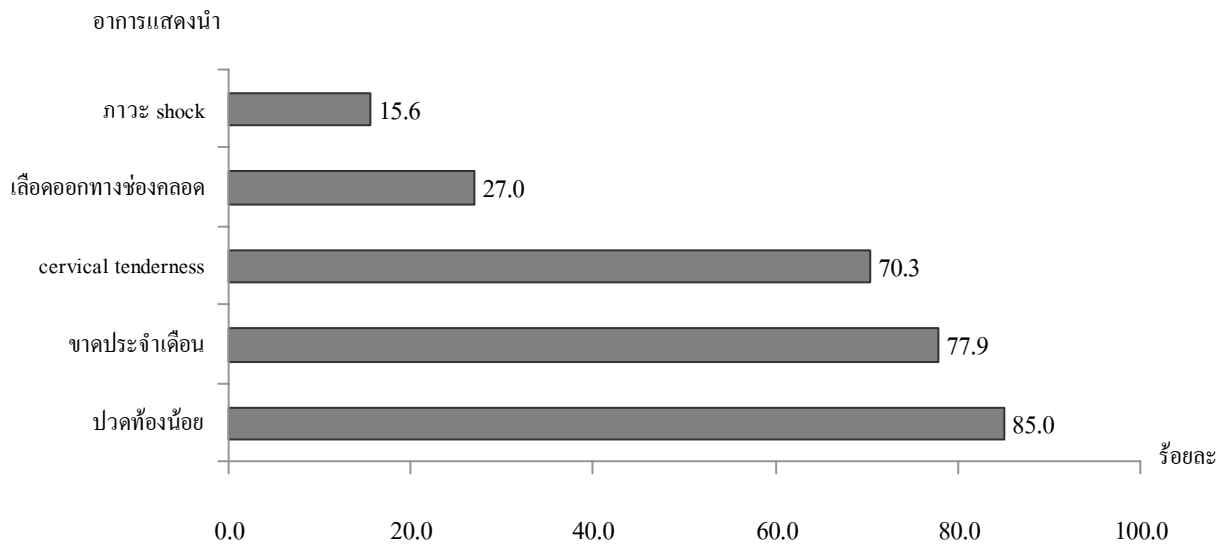
ปี พ.ศ.	จำนวนการคลอด	การตั้งครรภ์นอกมดลูก	
		จำนวน	อัตราส่วนต่อ 1,000 การคลอด
2545	8,248	100	12.12
2546	7,976	99	12.41
2547	8,586	115	13.39
2548	8,826	112	12.68
2549	7,382	100	13.54
รวม	41,018	526	12.82

(cervical tenderness) 370 ราย (ร้อยละ 70.3) ภาวะช็อก (hypovolemic shock) 82 ราย (ร้อยละ 15.6) (แผนภูมิที่ 1) ตรวจพบการตั้งครรภ์จากปีศาจ 515 ราย (ร้อยละ 97.9) ตรวจคลื่นเสียงความถี่สูงพบก้อนที่ปีกมดลูกและสารน้ำใน cul-de-sac 505 ราย (ร้อยละ 96.0) พบการตั้งครรภ์นอกมดลูกที่ยังไม่แตก 172 ราย (ร้อยละ 32.7) และที่แตกแล้ว 354 ราย (ร้อยละ 67.3) ตำแหน่งการตั้งครรภ์นอกมดลูกที่พบมากที่สุดคือ ท่อนำไข่ 524 ราย (ร้อยละ 99.6) ท่อนำไข่ส่วน ampulla พบมากที่สุด 275 ราย (ร้อยละ 52.5) ตั้งครรภ์ที่รังไข่พบ 2 ราย

การรักษาส่วนใหญ่คือ ผ่าตัดเปิดหน้าท้องทำ salpingectomy 506 ราย (ร้อยละ 96.2) ได้รับการทำ laparoscopic salpingectomy 18 ราย (ร้อยละ 3.5) ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มการตั้งครรภ์นอกมดลูกที่ยังไม่แตก ผ่าตัดเปิดหน้าท้องทำ salpingo-oophorectomy 2 ราย (ร้อยละ 0.3) ผู้ป่วยตั้งครรภ์นอกมดลูก 526 ราย พบว่ามี 11 ราย เกิดการตั้งครรภ์นอกมดลูกซ้ำ

ตารางที่ 2 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ป่วย (n = 526)

	จำนวน (ร้อยละ)
อาชีพ	
- เกษตรกร	210 (39.9)
- รับจ้าง	190 (36.1)
- แม่บ้าน	65 (12.4)
- รับราชการ	27 (5.1)
- ค้าขาย	20 (3.8)
- นักศึกษา	14 (2.7)
ภูมิลำเนา	
- นครราชสีมา	494 (93.9)
- จังหวัดอื่น	32 (6.1)
อายุ (ปี)	
15-20	36 (6.8)
21-25	110 (20.9)
26-30	168 (31.9)
31-35	132 (25.1)
36-40	65 (12.4)
41-45	15 (2.9)

ผู้ป่วย 1 ราย มีได้มากกว่า 1 อาการ

แผนภูมิที่ 1 อาการและอาการแสดงนำของผู้ป่วยตั้งครรภ์นอกมดลูก (n = 526)

วิจารณ์

การตั้งครรภ์นอกมดลูกยังเป็นปัญหาสำคัญทางสูติศาสตร์และนรีเวชวิทยา อัตราส่วนพบได้แตกต่างกันมากตั้งแต่ 1 ต่อ 84 ถึง 1 ต่อ 230 ของการคลอด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความมากน้อยของโรคติดเชื้อทางเพศสัมพันธ์ที่พบได้แตกต่างกันไปในแต่ละแห่ง

จากการศึกษาย้อนหลังผู้ป่วยตั้งครรภ์นอกมดลูก โรงพยาบาลมหาราชนครราชสีมา 5 ปี พ.ศ. 2545-2549 มีผู้ป่วย 526 ราย ขณะที่มีการคลอดทั้งหมด 41,018 ราย คิดเป็นอัตราส่วน 1 ต่อ 78 ของการคลอด ใกล้เคียงกับรายงานจากโรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ ซึ่งพบ 1 ต่อ 80 ของการคลอด⁽⁴⁾ จากข้อมูลที่ได้พบว่าโรคนี้มีความชุกในสตรีกลุ่มอายุ 26-35 ปี ผลการศึกษาพบว่าร้อยละ 57.0 ของผู้ป่วยตั้งครรภ์นอกมดลูก อายุระหว่าง 26-35 ปี ซึ่งคล้ายกับรายงานก่อนหน้า⁽⁵⁾ และเมื่ออายุเกิน 35 ปี จะพบมากกว่ากลุ่มอายุ 15-20 ปี ถึง 2.2 เท่า สาเหตุที่เมื่ออายุมากขึ้นพบการตั้งครรภ์นอกมดลูกสูงขึ้นเพราะมีการสะสมภาวะเสี่ยงต่าง ๆ มากขึ้น⁽⁶⁾

ผู้ป่วยส่วนใหญ่ (ร้อยละ 68.5) อยู่ในลำดับการคลอดที่ 1 หรือ 2 อาการนำที่พบมากที่สุดของการตั้งครรภ์นอกมดลูก คือ ปวดท้องน้อย ร้อยละ 85.0 เลือดออกผิดปกติทางช่องคลอด ร้อยละ 27.0 ขาดประจำเดือน ร้อยละ 77.9 และภาวะช็อก ร้อยละ 15.6 คล้ายกับรายงานก่อนหน้า⁽⁷⁾

ในการศึกษานี้ตำแหน่งที่พบการตั้งครรภ์นอกมดลูกมากที่สุด คือ ท่อนำไข่ ร้อยละ 99.6 ส่วนของท่อนำไข่ที่พบมากที่สุดคือ ampulla ร้อยละ 52.5 ซึ่งใกล้เคียงกับรายงานก่อนหน้า⁽⁸⁾ ในการศึกษาผู้ป่วยตั้งครรภ์นอกมดลูก ร้อยละ 96.2 ได้รับการรักษาโดยการผ่าตัดเปิดหน้าท้องทำ salpingectomy ได้รับการทำ laparoscopic salpingectomy ร้อยละ 3.5 ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มการตั้งครรภ์นอกมดลูกที่ยังไม่แตก

การศึกษานี้พบว่าผู้ป่วย 11 ราย เกิดการตั้งครรภ์นอกมดลูกซ้ำครั้งนั้นในสตรีที่เคยเป็นโรคนี้ เมื่อมีการตั้งครรภ์ใหม่ควรได้รับการตรวจตั้งแต่ในไตรมาสแรกด้วยคลื่นเสียงความถี่สูง เพื่อให้แน่ใจว่าเป็นการตั้งครรภ์

ปกติเพราะโอกาสที่จะเป็นการตั้งครรภ์นอกมดลูกซ้ำมีถึงร้อยละ 7-15^(9,10)

สรุป

อัตราส่วนของผู้ป่วยตั้งครรภ์นอกมดลูกในโรงพยาบาลมหาราชวิทยาลัยในระหว่าง พ.ศ. 2545-2549 พบเป็น 1 ต่อ 78 ของการคลอด

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณนายแพทย์ปณิธาน วิศาลสวัสดิ์ หัวหน้ากลุ่มงานพยาธิวิทยาภาควิภาค โรงพยาบาลมหาราชวิทยาลัย ที่ช่วยค้นข้อมูลพยาธิวิทยา

เอกสารอ้างอิง

1. Nederlof KP, Lawson HW, Saftlas AF, Atrash HK, Finch EL. Ectopic pregnancy surveillance, United States, 1970-1987. MMWR CDC Surveill Summ 1990; 39: 9-17.
2. Thorburn J, Philipson M, Lindblom B. Fertility after ectopic pregnancy in relation to background factors and surgical treatment. Fertil Steril 1988; 49:595-601.
3. Dorfman SF. Deaths from ectopic pregnancy, United States, 1979 to 1980. Obstet Gynecol 1983; 62: 334-8.

4. ชีระ ทองสง, จตุพล ศรีสมบุญ, อภิชาติ โอพารัตนชัย. ครรภ์นอกมดลูก. ใน: ชีระ ทองสง, จตุพล ศรีสมบุญ, อภิชาติ โอพารัตนชัย, บรรณาธิการ. นรีเวชวิทยา (ฉบับสอบบอร์ด), พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: พี.บี. ฟอเรน บুকส์ เซนเตอร์; 2539. หน้า 209-18.
5. No author. Ectopic pregnancy. In: Cunningham FG, MacDonald PC, Gant NR, Leveno KJ, Gilstrap III LC, editors. William's Obstetrics. 19th ed. Nowalk: Appleton & Lange; 1993. p. 691-715.
6. Storeide O, Veholmen M, Eide M, Bergsjo P, Sandvei R. The incidence of the ectopic pregnancy in Hordaland County, Norway 1976-1993. Acta Obstet Gynecol Scand 1997; 76: 345-9.
7. Alsuleiman SA, Grimes EM. Ectopic Pregnancy: a review of 147 cases. J Reprod Med 1982; 27: 101-6.
8. Breen JL. A 21 year study of 654 ectopic pregnancies. Am J Obstet Gynecol 1970; 106:1004-19.
9. Coste J, Job-Spira N, Fernandez H, Papiernik E, Spira A. Risk factors for ectopic pregnancy: a case-control study in France, with special focus on infectious factors. Am J Epidemiol 1991; 133: 839-49.
10. Brenner PF, Roy S, Mishell DR Jr. Ectopic pregnancy. A study of 300 consecutive surgically treated cases. JAMA 1980; 243: 673-6.